

9.11.2021

VN/16839/2021

Ohje vaalilautakunnalle varautumisesta koronatilanteeseen

- Kesäkuun 2021 kuntavaalit toimitettiin terveysturvallisesti oikeusministeriön ja Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen ohjeistuksen mukaisesti. Äänestyspaikoilla noudatettiin monipuolisia järjestelyitä, joilla turvattiin äänestämistä epidemiatilanteesta huolimatta. Aluevaalit tullaan toimittamaan tammikuussa 2022 epidemiatilanteen edellyttämällä järjestelyillä, joita käydään läpi tässä ohjeessa.

Yleistä

- Koronavirustilanne voi olla erilainen eri puolilla maata. Vaalitehtävissä maskin käyttämisessä noudatetaan alueellisten ja paikallisten viranomaisten (sairaanhoitopiirit ja kunnat) suosituksia.
- Jos paikalliset terveysturvalliset antavat tästä ohjeesta poikkeavia terveysturvallisuusohjeita, niitä noudatetaan tämän ohjeen asemesta.
- Jos saat koronavirustautiin sopivia oireita, jää heti kotiin ja ilmoita tilanteesta viipymättä vaalilautakunnan puheenjohtajalle tai keskusvaalilautakuntaan. Koronaviruksesta sairastuneiden oireita ovat olleet kuume, yskä, kurkkukipu, hengenahdistus, lihaskivut, väsymys, nuha, pahoinvointi ja ripuli. Taudin yhteydessä on kuvattu myös maku- ja hajuaistin häiriöitä. Katso lisätietoja www.omaolo.fi
- Vaalilautakunnan jäsenille ja varajäsenille on asetettava sijaisjärjestelyt ja avustavaa henkilöstöä on oltava riittävästi varalla jopa siinä tapauksessa, että kaikki sairastuisivat tai jouduttaisiin asettamaan karanteeniin. Keskusvaalilautakunta huolehtii yhteistyössä kunnanhallituksen kanssa varajäsenten, avustavan henkilöstön ja muun henkilöstön riittävästä määrästä.
- Koronatilanteessa äänestäjillä voi olla äänestystilanteeseen tai muiden äänestäjien käyttäytymiseen liittyviä huolia. Vaalilautakunnan on kaikissa tilanteissa huolehdittava äänestystilanteen turvallisuudesta ja neuvottava ohjeiden noudattamisessa.

Mahdollisten ongelmatilanteiden varalta katso ohjeistusta vaaliohjeesta nro 2 ja tarvittaessa ota yhteyttä keskusvaalilautakuntaan.

Ennakkotoimenpiteet

- Varmista, että tilassa on mahdollisimman hyvä ilmanvaihto ja että äänestäjät asioivat äänestyshuoneistossa mahdollisimman joutuisasti.
- Ilmastoinnin on oltava säädettyä vähintään normaalille arkipäivän tasolle. Jos tiloissa on yhtä aikaa normaalia enemmän ihmisiä, saattaa olla tarve normaalia tehokkaampaan ilmastointiin.
- Voit merkitä lattiaan jonotuskohdat 2 metrin etäisyydelle toisistaan.
- Varatkaa äänestyspaikalle virkailijoiden eteen pöydälle läpinäkyvä seinäke, jos niitä on saatavilla. Seinäkkeen tulee olla riittävän korkea, jotta se antaa suojaa myös pitkän henkilön asioinnin aikana. Seinäkkeen alaosassa on oltava aukko, josta asiakirjoja voi antaa ja ottaa.
- Ota selvää keskusvaalilautakunnalta tai paikallisilta terveystoimistoilta, kuinka paljon eristyksessä tai karanteenissa olevia kunnassa arvioidaan olevan vaalien aikaan, jotta voit arvioida tarvittavien erityisjärjestelyjen määrää. On mahdollista, että vaalilautakunta ottaa eristykseen määrättyjen ääniä vastaan ulkona vain osan päivää, jotta esimerkiksi ruokataukoja on mahdollista pitää.

Toimenpiteet päivän aikana

- Pidä etäisyyttä äänestäjiin ja muihin vaalivirkailijoihin mahdollisuuksien mukaan.
- Vaikka alueellinen maskisuositus olisi voimassa, jos äänestäjä kieltäytyy maskin käytämisestä, se ei kuitenkaan ole este päästä äänestämään.
- Äänestyspaikalla voi olla saatavilla kertakäyttöisiä maskeja niille äänestäjille, joilla ei ole omaa maskia mukanaan.
- Puhdista yhteiskäytössä olevat laitteet ennen käyttöäsi pyyhkäisemällä ne alkoholipitoisella puhdistusaineella.
- On hyvä puhdistaa äänestyspaikan pinnat ja äänestyskopin kynät säännöllisesti.

Äänestystapahtuma

- Jos vaalilautakunnan jäsenellä ei ole selvyyttä maskia käyttävän äänestäjän henkilöllisyydestä, äänestäjän tulee poistaa maski, kun äänestäjän henkilöllisyys tarkastetaan. Äänestäjien nähtäville on laitettava ohje maskin turvallisesta poistamisesta. Ohjeista tarvittaessa suullisesti äänestäjää henkilöllisyyden tarkastustilanteessa:
 - o Ojenna henkilöllisyystodistuksesi tarkastettavaksi.
 - o Ota maski kasvoiltasi tarttuen korvalenkkeihin molemmin puolin.
 - o Pidä maskia samalla poistamisotteella käsissäsi tarkastuksen ajan.
 - o Älä laske maskia käsistäsi.
 - o Kun saat tarkastajalta luvan laittaa maskin yllesi, pue maski varoen koskettamatta kasvojasi.
- Jos äänestäjä kieltäytyy maskin poistamisesta, eikä hänen henkilöllisyyttään sen vuoksi voida todeta, äänestystä ei voida ottaa vastaan. Vaalilain mukaan äänestäjä on velvollinen esittämään vaalilautakunnalle selvityksen henkilöllisyydestään.
- Jos äänestyspaikalle saapuvalla äänestäjällä on selkeitä hengitystieoireita (hän esimerkiksi yskii tai aivastelee voimakkaasti), voit ottaa äänestyksen vastaan mahdollisuuksien mukaan muista äänestäjistä etäämpänä, esimerkiksi aula- tai ulkotiloissa ottaen huomioon sen, että vaalilain 76 §:n 2 momentin mukaan äänestysmerkintä voidaan vaalilautakunnan harkinnan mukaan tehdä joko äänestyskopissa tai jos se ei ole mahdollista ilman äänestäjälle aiheutuvaa kohtuutonta haittaa, muutoin siten, että vaalisalaisuus säilyy.

Karanteeniin ja eristykseen määrättyjen äänestäminen

- Laita karanteenia ja eristystä koskeva oikeusministeriön ja THL:n laatima juliste vaalilautakunnan puhelinnumerolla varustettuna näkyvälle paikalle äänestyspaikan sisäänkäynnillä ja esimerkiksi äänestyspaikan pysäköintipaikalla.

- Vaalilain 76 §:n 2 momentin säännöstä voidaan soveltaa karanteenissa ja eristyksestä olevien äänestämisen mahdollistamiseksi. Karanteeniin tai eristykseen tartuntatautilääkärin päätöksellä määrätyn henkilön on noudatettava tartuntatautilääkärin antamaa ohjeistusta, eikä hän välttämättä voi tulla sisään äänestyspaikkaan.
- Jos henkilö, joka ei voi tulla sisään äänestyspaikkaan, haluaa äänestää vaalipäivänä, hänen on soitettava joko vaalilautakunnan tai keskusvaalilautakunnan numeroon, jotta vaalilautakunta pystyisi järjestämään hänelle mahdollisuuden äänestää ulkona äänestyspaikan pihalla. Pihalla äänestys toimitetaan esimerkiksi seuraavasti:
 - a) Äänestystä toimittamaan lähtee vähintään **kolme** vaalilautakunnan jäsentä tai varajäsentä sekä vaaliavustaja. Jotta sisällä tapahtuva äänestystoimitus voi jatkua keskeytymättä, sisälle täytyy jäädä vähintään kolme vaalilautakunnan jäsentä tai varajäsentä;
 - b) Äänestyspaikan pihalla (esimerkiksi niin, että äänestäjä on autossa) äänestäjä tunnistautuu henkilöllisyystodistuksella ja äänestäjän nimi ja henkilötunnus otetaan ylös, annetaan hänelle äänestyslippu ja valvotaan, että hän täyttää äänestyslipun vaalisalaisuuden säilyttäen;
 - c) Äänestäjän lippu leimataan ja äänestäjää kehoitetaan antamaan lippu vaaliavustajalle samalla selostaen hänelle, että koska äänestäjä ei itse pysty pudottamaan lippua urnaan, hänen on käytettävä tässä tehtävässä vaaliavustajaa;
 - d) Sisällä äänestyspaikassa vaalivirkailijat tarkastavat äänestäneen äänioikeuden vaaliluettelosta tai äänioikeusrekisteristä, minkä jälkeen vaaliavustaja pudottaa lipun urnaan (ks. vaaliohje 2). On tärkeää tarkistaa henkilön äänioikeus vaaliluettelosta ja tehdä merkintä äänestämisestä ennen kuin lippu pudotetaan urnaan. Eri äänestäjien äänestysliput eivät saa sekoittua.
- Vaalilautakunta ei voi jakaantua pysyvästi sekä ulos että sisälle. Äänestystoiminta voi myös hetkeksi keskeytyä sisällä, kun ääni haetaan ulkoa eristyksessä olevalta äänestäjältä, jos äänestyspaikka on hiljainen, eikä keskeytys erityisesti kasvata jonoa.
- Vaalisalaisuuden voi turvata parhaiten ulkoäänestyksessä käyttämällä äänestyskoppeja. Muitakin ratkaisuja voi olla, kuten äänestäminen yksin autossa kirjoituslavan

kanssa tai näkösuojan käyttäminen. Ulkona myös sellainen ratkaisu lienee mahdollinen, että riittävän pitkällä etäisyydellä muihin ihmisiin käytännössä varmistetaan vaalisalaisuus.

- Harkinta siitä, milloin ulkona äänestäminen (äänestäminen muualla kuin äänestyskopissa) on mahdollista, kuuluu vaalilautakunnalle (PeVM 3/2013 vp). Poikkeuksellisista äänestysjärjestelyistä, kuten ulkona äänestämisestä, on tehtävä merkintä vaalipöytäkirjaan. Vaalilautakunnan on turvattava äänestysalueensa äänestäjille äänestysmahdollisuus vaalipäivänä.
- Tartuntatautilääkärin päätöksellä eristyksessä oleva voi tulla äänestyspaikan pihalle, mutta hänen ei tule mennä sisälle äänestyspaikkaan. Eristyksessä olevan on äänestettävä joko omasta autostaan poistumatta tai usean metrin päässä muista ihmisistä pysytellen. Eristyksessä oleva ei siis voi odottaa vuoroaan jonossa. Jos eristyksessä oleva ei noudata turvavälejä, käytä maskia tai visiiriä ja aivastelee tai yskii, äänestyksen terveysturvallisuus voi vaarantua, minkä johdosta vaalilautakunnan on harkittava, voidaanko äänestystä ottaa vastaan. Vaalilain 72 §:n 2 momentin mukaan äänestyspaikalla on noudatettava vaalilautakunnan järjestyksen ylläpitämiseksi ja äänestyksen häiriöttömän kulun turvaamiseksi antamia määräyksiä.
- Eristyksessä olevan drive-in-äänestyksen voi toteuttaa niin, ettei äänestäjä poistu toimituksen aikana autostaan. Tämän edellytyksenä on kuitenkin, että äänestäjä on autossa yksin tai vain pienten lasten kanssa.
- Karanteenissa ja eristyksessä olevien äänestyksessä voidaan käyttää esimerkiksi pöytää tai laatikkoa, joiden avulla vältetään lähikontakteja, kun asiakirjoja ojennellaan.
- Eristyksessä tai karanteenissa oleva ei voi poistaa maskia vaalivirkailijan läsnä ollessa, ellei heidän välillään ole pisarasuojaa tai riittävää etäisyyttä.

Ääntenlaskenta

- Laskennan järjestämistä varten voi olla tarpeen esimerkiksi hankkia aikaisempia vaaleja enemmän pöytätilaa. Esinevälitteisten tartuntojen riski on pieni, joten useat laskijat voivat käsitellä samoja äänestyslippuja. On kuitenkin tärkeää puhdistaa kädet säännöllisesti.